

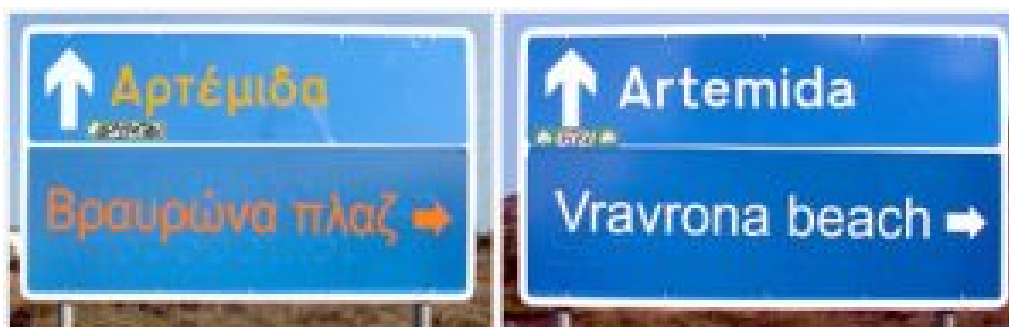
Η εθνική επιχείρηση εξελληνισμού τοπωνυμίων

**ΣΤΗ ΦΩΤΟ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΠΑΛΑΙΟ ΚΡΑΤΙΚΟ ΕΓΓΡΑΦΟ ΠΟΥ ΑΝΑΚΟΙΝΩΝΕΙ
ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΕΣ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ**

ΠΡΙΝ ΛΙΓΟ ΚΑΙΡΟ ΞΕΚΙΝΗΣΑΜΕ ΕΝΑ ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΑ ΠΑΛΑΙΑ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΚΑΝΑΜΕ ΑΡΧΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΗΣΟ. ΤΟ ΘΕΜΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΕ ΠΟΛΛΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΚΑΙ ΘΑ ΤΟ ΣΥΝΕΧΙΣΟΥΜΕ ΠΡΟΣΕΧΩΣ ΚΑΙ ΜΕ ΤΙΣ ΥΠΟΛΟΙΠΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.

ΩΣΤΟΣΟ ΑΞΙΖΕΙ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΣ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΕ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΕΣ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ-ΟΠΩΣ ΘΑ ΔΟΥΜΕ-ΠΡΟΕΚΥΨΑΝ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΠΟ ΜΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΕΞΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ ΣΤΟΝ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ.

ΝΟΜΙΖΩ ΠΩΣ ΑΞΙΖΕΙ ΤΟΝ ΚΟΠΟ ΛΟΙΠΟΝ ΝΑ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΣΟΥΜΕ ΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΟ (ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ) ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΔΗΜΗΤΡΗ ΛΙΘΟΞΟΥ Ο ΟΠΟΙΟΣ ΕΙΔΙΚΕΥΕΤΑΙ ΣΕ ΚΑΤΙ ΤΕΤΟΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΛΙΓΟΙ ΤΑ ΑΓΓΙΖΟΥΝ ! ΑΣ ΠΑΡΟΥΜΕ ΜΙΑ ΓΕΥΣΗ ΑΠΟ ΕΚΤΕΤΑΜΕΝΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ...

" Κάποιος που θα ανοίξει ένα χάρτη της Ελλάδας κλίμακας 1: 500.000, εκτός από τα ονόματα των οικισμών (χωριών και πόλεων), θα διαβάσει τα ονόματα βουνών, ποταμών, λιμνών,

θαλασσών, νησιών, κόλπων και ακρωτηρίων. Αυτά είναι τα πιο γνωστά, τα “μεγάλα” τοπωνύμια.

Αν πάρει στα χέρια του ένα χάρτη 1: 50.000, θα μπορέσει επίσης να δει, τα ονόματα που έχουν οι βρύσες, τα ρέματα, οι βουνοκορφές, οι ράχες, οι λάκκες, οι κάμποι, οι λόγγοι, τα κάστρα, τα μοναστήρια, τα ξωκλήσια, οι όρμοι και οι παραλίες. Όλα αυτά θεωρούνται μικροτοπωνύμια.

Τέλος, αν ξεφυλλίσει ένα βιβλίο συλλογής μικροτοπωνυμίων μιας περιοχής, θα βρει επιπλέον ονόματα για χώματα, αμμούδες, πέτρες, βράχια, μάρμαρα, γκρεμούς, λαγκάδια, διάσελα, γούβες, πλεύρες, στενά, σπηλιές, βάλτους, καταβόθρες, φωλιές, τρύπες, λιβάδια, δέντρα, αμπέλια, χωράφια, καλύβια, αχούρια, μαντριά, αλώνια, περιβόλια, αυλάκια, κανάλια, γεφύρια, στέρνες, πηγάδια, λουτρά, πύργους, βίγλες, καμίνια, μύλους, χάνια, μνήματα, χαλάσματα, ρούγες, στράτες, διβάρια και άλλα πολλά.

Εάν υπολογίσουμε ότι σε κάθε έναν από τους 13.180 οικισμούς της χώρας (απογραφή 2001), αναλογούν από 50 έως 100 μικροτοπωνύμια, γίνεται φανερό ότι ο τοπωνυμικός θησαυρός της Ελλάδας, αριθμεί περίπου ένα εκατομμύριο λέξεις. Πρόκειται βέβαια για έναν καλά κρυμμένο θησαυρό, που όπως θα εξηγήσουμε στη συνέχεια, το ελληνικό κράτος δεν επιθυμεί την ανακάλυψή του...

...Η σημασία ενός τοπωνυμίου, την εποχή της ονοματοδοσίας, είναι απολύτως κατανοητή, καθώς το τοπωνύμιο παίρνει το όνομα από την ομιλούμενη γλώσσα των κατοίκων της περιοχής που βρίσκεται...

...Όσο το όνομα του τοπωνυμίου αποτελεί και λέξη (ή λέξεις) του καθημερινού λεξιλογίου, της ζωντανής γλώσσας, οι υπάρχουσες γενιές κατανοούν και τη σημασία του. Από ένα σημείο και μετά όμως, το τοπωνύμιο μπορεί να

χρησιμοποιείται, δίχως αυτοί που το αναφέρουν να καταλαβαίνουν πια τι εννοεί. Γίνεται έτσι ένα “παράξενο” όνομα, μια άγνωστη λέξη, που όμως οι άνθρωποι εξακολουθούν να χρησιμοποιούν, συχνά με φωνητική αλλοίωση, για να δηλώσουν τον ίδιο τόπο που δήλωναν και οι πρόγονοί τους...

...Αντλώντας παραδείγματα από το τοπωνυμικό υλικό της νοτιοδυτικής Πελοποννήσου [Georgacas – McDonald 1968, σ. 114, 116, 126, 128, 163, 200, 238], βλέπουμε ότι οι κάτοικοι δέκα χωριών της περιοχής ονομάζουν “Οβορό”, δέκα αντίστοιχες τοποθεσίες, κατανοώντας και την, άγνωστη για τους περισσότερους Ρωμιούς, σημασία της λέξης, που είναι ο στάβλος, η στάνη, το μαντρί.

Όμως το τοπωνύμιο “Ποτόκι”, που συναντάτε σαν όνομα ρεμάτων, σε εννέα χωριά της ίδιας περιοχής, είναι τόσο για τους ντόπιους, όσο και για όλους τους Ρωμιούς μια άγνωστη λέξη.

Στη μία περίπτωση, το τοπωνύμιο “Οβορός”, είναι η λέξη “Obor” των νότιων σλαβικών γλωσσών, που σημαίνει το στάβλο, στην άλλη δε, το τοπωνύμιο “Ποτόκι” είναι η λέξη “Potok”, κοινή σε όλες τις σλαβικές γλώσσες, που σημαίνει το ρέμα, το χείμαρρο.

Μελετώντας το τοπωνυμικό αυτής της περιοχής, θα δούμε ότι χρησιμοποιούνται και άλλες σλαβικές λέξεις ως τοπωνύμια, όπως η “Γλίνα / Glina” (8 φορές) για τα αργιλώδη εδάφη, ο “Βιρός / Vir” (10 φορές) για τα βαθιά μέρη του ποταμού, η “Κορίτα / Korito” (24 φορές) για τις ποτίστρες των ζώων, η “Μουτσο(ι)άρα / Močur ή Močvara” (14 φορές) για τα στάσιμα ύδατα, η “Γρανίτσα / Granica” (15 φορές) για το όριο, το σύνορο.

Αν προχωρήσουμε την έρευνα για κάθε τοπωνύμιο χωριστά, θα δούμε για παράδειγμα, ότι με το όνομα “Γρανίτσα” υπάρχουν δύο οικισμοί στην Ελλάδα (στους νομούς Ευρυτανίας και Ιωαννίνων) και τέσσερα μετονομασμένα χωριά: Ανθόφυτον Αιτωλοακαρνανίας, Διακόπιον Φωκίδος, Λαφύστιον Βοιωτίας και

Νυμφασία Αρκαδίας. Ψάχνοντας δε σε ένα γεωγραφικό λεξικό της Ευρώπης, θα βρούμε με το όνομα “Granica ή Granitsa”, τρία τοπωνύμια στη Βοσνία, ένα στη Βουλγαρία, ένα στην Κροατία, δέκα στην Πολωνία, ένα στη Ρωσία, ένα στην Ουκρανία και δεκαεπτά στη Γιουγκοσλαβία. Παρόμοιες αντιστοιχίες θα βρίσκαμε και για τα άλλα σλαβικά τοπωνύμια.

Το γεγονός αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η σλαβική γλώσσα, ήταν κάποτε γλώσσα μεγάλου τμήματος του πληθυσμού της εξεταζόμενης περιοχής, αλλά και άλλων περιοχών της χώρας.

Στο ίδιο συμπέρασμα, έφτασε και ο Φαλμεράνερ, έχοντας μάλιστα στη διάθεσή του, κυρίως ονόματα οικισμών και όχι κάποιο πλουσιότερο υλικό μικροτοπωνυμίων... Η επιχείρηση εξελληνισμού, δεν αφορούσε βέβαια μόνο τα σλάβικα τοπωνύμια, γιατί στη χώρα υπήρχαν ακόμη, χιλιάδες τούρκικα, αρβανίτικα, βλάχικα, βενετσιάνικα λατινικά ή και άλλα αρχαιότερα (υπολείμματα ενός προελληνικού, βαλκανικού υποστρώματος)...

Η διοίκηση του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, εκδήλωσε από την αρχή της συγκρότησής της, την αρχαιολατρία της, όταν στους πρώτους νόμους για τη διοικητική διαίρεση της χώρας, άρχισε να δανείζεται ονόματα από την ελληνική αρχαιότητα για να ονομάσει τις περιφέρειες, τους νομούς, τις επαρχίες, τους δήμους και τους οικισμούς, παραβλέποντας τις παλιές ιστορικές ονομασίες.

Πολύ γρήγορα το όνομα Μοριάς αντικαταστάθηκε από την Πελοπόννησο, η Ρούμελη από τη Στερεά, ο Έγριπος από την Εύβοια.

Στο πρώτο διάταγμα της 3ης Απριλίου 1833 “Περί της διαιρέσεως του βασιλείου και της διοικήσεώς του” [Χουλιαράκης 1973, σ. 97 – 99], αντί για Καρλέλι, Ζυγό, Βλοχό, Βενέτικο, Βλαχοχώρια, Δερβενοχώρια, Κράβαρα, Απόκουρο, Λεπάντο, Βοδονίτσα, Νεγκρεπόντε, βρίσκουμε

στη Ρούμελη: Αιτωλία, Ακαρνανία, Φωκίδα, Λοκρίδα, Βοιωτία, Αττική και Εύβοια.

Στο Μοριά, εξαφανίζονται οι περιοχές Ιμπλάκικα, Κάτω Ναχαγιέ, Νεζερά, Χάσια, Λιβάρτζι, Κατσάνες, Κοντοβούνια, Λιοδώρα, Πέρα Μεριά, Σαμπάζικα, Λάκκοι, Κάμποι, Σαμπάζικα, Κουνουποχώρια, Ολυμποχώρια, Βρουστοχώρια, Οπισινά Χωριά, Βαρδουνοχώρια, Τρίγωνα, Κολοκύθια, Λάγια, Μαλέβρι, Φωκάς, Ζυγός [Σακελαρίου, 1978, σ. 99 – 113]. Στη θέση τους εμφανίζονται τα ονόματα Αχαΐα, Μεσσηνία, Αρκαδία, Λακωνία, Τριφυλία, Μεγαλόπολη, Μαντινεία, Γορτυνία, Κυνουρία, Λακεδαίμονα και άλλα.

Με αλλαγμένα ονόματα βρίσκουμε τα νησιά: Κούλουρη (Σαλαμίνα), Θερμιά (Κύθνος), Τζια (Κέα), Αρζαντιέρα (Κίμωλος), Πολύκαντρος (Φολέγανδρος), Σαντορίνη (Θήρα), Ναφιό (Ανάφη), Αξιά (Νάξος).

Έχουμε επίσης και τις πρώτες μετονομασίες οικισμών: Σπέτσες (Τιπάρηνος), Βοστίτσα (Αίγιον), Καλάβρυτα (Κίναιθα), Πύργος (Πύλος Τριφυλιακή), Φανάρι (Παρρασία), Αρκαδιά (Κυπαρισσία), Νεόκαστρο (Πύλος), Καλαμάτα (Καλάμαι), Τριπολιτσά (Τρίπολις), Καρύταινα (Γόρτυνα), Πραστός (Πρασιαί), Μιστράς (Σπάρτη), Μονεμβασία (Επίδαυρος Λιμηρά), Μαραθονήσι (Γύθειον), Βάτουλο (Οίτυλος), Δραγαμέστο (Αστακός), Βραχώρι (Αγρίνιον), Καρπενήσι (Καλλιδρόμη), Ζητούνι (Λαμία), Ταλάντι (Αταλάντη) και Σάλωνα (Άμφισσα). Η μετονομασία των τοπωνυμίων, πριν γίνει επίσημη πολιτική του ελληνικού κράτους, συνεχίζει με μικρά βήματα...

...Μέχρι το 1909, μετονομάζονται άλλοι 23 οικισμοί. Και τότε γίνεται η μεγάλη τομή. Αποφασίζεται η οργανωμένη εθνική επιχείρηση για τον εξελληνισμό των ονομάτων των οικισμών, με το διάταγμα “περί συστάσεως επιτροπείας προς μελέτην των τοπωνυμίων της Ελλάδος και εξακρίβωσιν του ιστορικού λόγου αυτών” [Χουλιαράκης 1973, σ. 208].

Στην εισηγητική έκθεση του υπουργού Εσωτερικών Ν. Λεβίδη,

εξηγούνται οι λόγοι που επέβαλαν την απόφαση του εξελληνισμού: “Τα βάρβαρα ονόματα και τα κακόφωνα ελληνικά λυπούσι μεν το γλωσσικόν αίσθημα, έχουσι δε και επιβλαβή μορφωτικήν επήρειαν εις τους κατοικούντας, συστέλλοντά πως και ταπεινούντα το φρόνιμα αυτών, αλλά και παρέχουσι ψευδή υπόνοιαν της εθνικής συστάσεως του πληθυσμού των χωρίων εκείνων, ων τα ξενικά ονόματα ηδύνατο να εκληφθώσιν ως μαρτυρούντα και ξενικήν καταγωγήν”.

Τα πρώτα διορισμένα μέλη της επιτροπής είναι γνωστοί εθνικά έλληνες λόγιοι. Πρόεδρος αναλαμβάνει ο πατέρας της λαογραφίας στην Ελλάδα Νικόλαος Πολίτης και μέλη άνδρες που ήταν (ή θα γίνουν) καθηγητές πανεπιστημίου και ακαδημαϊκοί: οι ιστορικοί Σπυρίδων Λάμπρος, Σωκράτης Κουγέας, Νικόλαος Βέης, Κωνσταντίνος Άμαντος και Δημήτρης Καμπούρογλου...Ό,τι δηλαδή θα αποκαλούσαμε, βαρύ πυροβολικό του ελληνικού εθνικισμού.

Στην αρχή η επιτροπή φαίνεται πως αναλώθηκε σε συζητήσεις, γιατί μεταξύ 1910 και 1914, έχουμε μόνο εννέα μετονομασίες. Το 1915, με 61 μετονομασίες θεωρείται καλή χρονιά. Μεταξύ 1916 και 1919 σημειώνονται άλλες 65 μετονομασίες. Η χαμηλή παραγωγικότητα της επιτροπής, ωθεί την κυβέρνηση να υποχρεώσει την επιτροπή, να προχωρήσει σε αναγκαστική συνεργασία με τους δασκάλους όλης της χώρας, προκειμένου να προχωρήσει ο εξελληνισμός.

Η επιτάχυνση των διαδικασιών επιβάλλεται, λόγω και της ενσωμάτωσης των νέων επαρχιών, με τα χιλιάδες νέα “βάρβαρα” τοπωνύμια. Στις 10 Οκτωβρίου 1919, η επιτροπή, με εγκύκλιο επιστολή, ανακοινώνει στους εκπαιδευτικούς τη νέα απόφαση:

“Η επί των τοπωνυμιών της Ελλάδος Επιτροπεία, της οποίας έργον κυριώτατον είναι η εκβολή όλων των τουρκοφώνων ονομάτων των συνοικισμών και κοινοτήτων, τα οποία μολύνουσι και ασχημίζουν την όψιν της ωραίας ημών πατρίδος, παρέχουσι δε και αφορμήν εις δυσμενή δια το ελληνικό έθνος εθνολογικά συμπεράσματα, τα οποία οι αντίπαλοι λαοί μεταχειρίζονται

εναντίον ημών, απεφάσισε κατ' εντολήν του Υπουργείου των Εσωτερικών όπως εντείνει τας προσπάθειάς της δια την αντικατάστασιν των ξενοφώνων ονομάτων δι' ελληνοφώνων.

Αλλ' η εκλογή του νέου ονόματος δεν είναι καθόλου εύκολος. Απαιτείται γνώσις ακριβής του τόπου, την οποίαν, τα μέλη της Επιτροπείας, ζώντα εν Αθήναις δεν έχουσι. Δια τούτο η Επιτροπεία απεφάσισε να αποταθή εις τους κατά τόπους κυριωτάτους αντιπροσώπους του πνευματικού βίου της Ελλάδος, τους δημοδιδασκάλους" [Χουλιαράκης 1973, σ. 209].

Το νέο σχήμα της εθνικής επιχείρησης μετονομασιών, υπήρξε στην αρχή συγκρατημένο... Μεταξύ 1920 και 1925, ανακοινώνονται μόνο 61 νέες μετονομασίες. Η αλλαγή των ονομάτων 500 περίπου οικισμών της Θράκης, περνάει "λάθρα", μέσα από την απογραφή του 1920 [Λεξικόν 1923].

Μόλις ωστόσο το τοπίο ξεκαθαρίζει, το ελληνικό κράτος διατάζει την επιτροπή να αλλάξει το χάρτη της χώρας με συνοπτικές διαδικασίες. Με το διάταγμα της 17ης Σεπτεμβρίου 1926, επιτρέπεται "ίνα μεταβληθώσι ξενόφωνα ή κακόηχα ονόματα συνοικισμών, πόλεων ή κωμών".

Σε κάθε νομαρχία, συγκροτείται υποεπιτροπή μετονομασιών υπό την προεδρία του νομάρχη. Εκτός των εκπαιδευτικών, συνιστάται η συμμετοχή σε αυτή "δημοσίων υπαλλήλων και εντοπίων προσώπων, δυναμένων να συντελέσωσιν εις τον επιδιωκόμενον σκοπόν". Μετά τη μετονομασία, "απαγορεύεται απολύτως η χρήσις των παλαιών ονομάτων". Η παράβαση της απαγόρευσης, "αποτελεί πταισματικήν παράβασιν τιμωρουμένην με πρόστιμον μέχρις 100 δραχμών, ή με κράτησιν μέχρι 10 ημερών" [Χουλιαράκης 1975, σ. 344 – 345].

Το διάταγμα αυτό δίνει το σύνθημα. Μέχρι το 1928, μετονομάζονται 2.500 περίπου οικισμοί !

Μετά οι ρυθμοί πέφτουν. Μεταξύ 1929 – 1952 ακολουθούν 354 μετονομασίες. Τη πενταετία 1953 – 1957 σημειώνονται 760 και ανάμεσα 1958 και 1971 άλλες 326. Έκτοτε οι μετονομασίες των

οικισμών γίνονται σπάνιες, καθώς δεν έχουν απομείνει και πολλά ξενόφωνα ονόματα για αλλαγή. Ο σκοπός έχει επιτευχθεί, τα μισά περίπου ονόματα των οικισμών άλλαξαν, η Ελλάδα έγινε αγνώριστη...

...Η Γεωγραφική Υπηρεσία, εξελληνίσε πολλά ονόματα στους χάρτες κλίμακας 1: 100.000 και 1: 50.000, χωρίς να προβεί σε δημόσια ανακοίνωση. Κυκλοφόρησε μάλιστα εμπιστευτικά σήματα προς χρήση των αξιωματικών, που συνόδευαν τους νέους χάρτες και σημείωναν τα παλιά και τα νέα ονόματα, ώστε να είναι δυνατή η χρήση τους και να αποφευχθούν ολέθρια σφάλματα, σε περίπτωση πολεμικών επιχειρήσεων...

Στην κατεύθυνση του εξελληνισμού των μικροτοπωνυμίων (θέσεων), κινήθηκε επίσης το υπουργείο Εσωτερικών από το 1962 και από την επαρχία Ξάνθης (ΦΕΚ 210 της 13/12) [Χουλιαράκης 1976, σ. 220]. Οι μαζικές μετονομασίες των μικροτοπωνυμίων, μέσω διαταγμάτων, αρχίζουν ωστόσο από το 1969 και συνεχίζονται τα επόμενα χρόνια. Παράλληλα το υπουργείο Εσωτερικών εγκρίνει κάθε τόσο και κάποια μετονομασία "βαρβαρόφωνου" οικισμού, όπως εκείνη των "Νέων Λιοσίων" σε "Ίλιον", το Σεπτέμβριο του 1994...

Το τελευταίο παράδειγμα, χαρακτηρίζει και την ποιότητα της σκέψης των σύγχρονων νονών. Με το να μετονομάζει μια χώρα, μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μια συνοικία της πρωτεύουσάς της, δίνοντάς της ένα αρχαιοπρεπές όνομα, για να ξορκίσει το γεγονός της εκεί ύπαρξης Αρβανιτών, Τσιγγάνων και ρωσοφώνων προσφύγων, το μόνο που επιτυγχάνει επί της ουσίας, είναι να αποκαλύπτει, εκτός από κεκτημένη ταχύτητα, ενός προπατορικού αμαρτήματος, τη σημερινή ιδεολογική ένδεια και ανασφάλεια των ταγών της.

Όπως και να έχει, ακόμα και αν η ιστορία...επαναλαμβάνεται σαν κωμωδία πλέον, το τέλος αυτού του κεφαλαίου, δεν έχει ακόμα γραφτεί ".

ΠΗΓΗ: (πληρες

κειμενο): <http://www.lithoksou.net/p/i-ethniki-epixeirisi-eksellinismoy-ton-toponymion-2005>